

David Harvey ja kysymys oikeudenmukaisuudesta

ANNE HAILA

1970-luvun vallankumous

David Harveyn teos *Social Justice and the City* (1973) on klassikko. Se oli vallankumouksellinen teos ilmestymisvuotenaan neljäkymmentä vuotta sitten, se on ollut ajankohtainen seuraavilla vuosikymmenillä ja on edelleen tärkeä teos.

David Harvey ja Manuel Castells (1977) aloittivat vallankumouksen kaupunkitutkimuksessa kritisoidessaan Chicagon koulukuntaa ja erityisesti ajatusta, että segregatio on luonnollinen ilmiö. Castells ja Harvey väittivät, että segregatio ei ollut seuraus asukkaiden valinnoista ja kilpailusta kaupunkitilasta, vaan siihen vaikuttaa harjoitettu politiikka.

Vallankumouksellista teosta kirjoittaessaan Harveylla oli lähtökohtana ajatus, että yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja kaupunkitila liittyvät toisiinsa. Harvey väitti, että oikeudenmukaisuutta ei voi tarkastella ottamatta huomioon tilaa ja että tilan käytöllä on aina myös oikeudenmukaisuuteen liittyviä seurauksia.

Harvey arvosteli Chicagon koulukuntaa siitä, että se tyytyi vain kuvaamaan alueiden erilaistumista. Ei ole niinkään kiinnostavaa tietää, että afrikkalais-amerikkalaiset asuvat omilla asuinalueillaan, vaan on

kysyttävä, minkälaiset prosessit muuttavat kaupunkia, mikä on sosiaalisten suhteiden, rakennetun ympäristön ja talouden suhde.

Harvey kysyi, voidaanko kaupunkitila järjestää siten, että se on sekä taloudellisesti tehokain mutta myös tasa-arvoinen, ja vastasi – Rawlsiin viitaten – että on luotava sellainen tilallinen järjestys, joka maksimoi vähäosaisimpien ja heikoimpien alueiden mahdollisuudet. Miten vieraalta tällainen ajatus tuntuukaan tänään kaupunkien tuottaessa kulttuuritapahtumia ja designia – uskoen niiden lisäävän taloudellista tehokkuutta – ja kaupunkikonsulttien ehdottaessa, että kaupungeja elävöitetään rakentamalla erilaisia kaupunkialueita, erilaisille kuluttajaryhmille makunsa mukaan.

Chicagon koulukunnan lisäksi Harvey arvosteli taloustieteen maankäyttömalleja, jotka ottavat huomioon vain maan ja asuntojen vaihtoarvon. Markkina-arvon lisäksi maalla ja asunnoilla on käyttöarvo, joka on erilainen asukkaille, pankeille ja kiinteistösijoittajille.

Markkinamekanismi ei Harveyn mielestä jaa asuntoja eri ryhmille, vaan ensin maksukykyiset valitsevat parhaat asunnot, ja vähävaraisimmat joutu-

vat tyytymään asuntoihin, joita jää jäljelle. Viimeisinä valitut asunnot ovat usein huonompia, mutta eivät silti ole välttämättä halvempia. Tämän paradoksin Harvey selittää maankorkoteorian avulla. Vähävaraiset maksavat asuntolainoistaan enemmän kuin hyvätuloisemmat, koska pankit erilaistavat lainanhakijat ja alueet. Ne myöntävät diskriminoiduille lainanhakijoille lainoja vain tietyille alueille ja korkeammilla koroilla ja huonommilla ehdoilla kuin hyvätuloisille paremmille asuinalueille. Tätä Harvey (1974) kutsuu luokkamonomopolimaankoroksi, ja se ei selitä yksinomaan, miksi köyhät maksavat asumisestaan enemmän kuin hyvätuloiset, vaan myös alueiden erilaistumisen.

Subprime-kriisi teki ajankohtaiseksi Harvey asuntolainojen ja kaupunkikriisien analyysin (Harvey 1978). Tällä hetkellä huomio – Harveyn tapaan – kannattaa kiinnittää siihen, miten finanssikriisi ratkaistaan; pelastetaanko pankkeja vai asukkaita.

Oikeus kaupunkiin

Vuosituhanen vaihteessa yleisyyti vaatimus ”oikeudesta kaupunkiin”. Henri Lefebvren innoittamana kriittiset kaupunkitutkijat kiinnittivät huomiota

gentrifikaation ja aidattujen yhteisöjen epäoikeudenmukaisuuteen. Don Mitchellin (2003) tavoin he vaativat asunnottomille oikeutta kaupunkiin ja Harveya (2008) seuraillen oikeutta kaupungin muuttamiseen.

Radikaalille vaatimukselle oikeudesta kaupunkiin kävi kuten useille radikaaleille vaatimuksille: se kesytettiin. Teoksessaan *Rebel Cities* (2012) Harvey hylkää vaatimuksen oikeudesta kaupunkiin tyhjänä vaatimuksena, ja hän kehottaa vastustamaan kaupunkien yhteisalueiden (joita eivät ole vain julkisen tila) yksityistämistä ja yksityistä nautintaa.

Harvey ei kuitenkaan pelkää arvostele kaupunkitilan alistamista pääomalle, vaan esittää myös vaihtoehtoja. Teoksessa *Spaces of Hope* (2000) Harvey pohti tilallisten kaupunkimallien umpikujaa ja kysyi, mistä johtuu, että tuottavuuden lisäämiselle ja julkisten menojen leikkaamiselle ei näytä olevan vaihtoehtoja. Harveyn mukaan tämä johtui siitä, että ympärillämme on niin paljon rappeutuneita utopioita (aidatut yhteisöt), jotka ovat –Walter Benjaminin sanoin – tuudittaneet ihmiset nirvanaan sen sijaan, että ne kasvataisivat kriittistä ajattelua.

Chicagon koulukunnan paluu 2000-luvulla Chicagon koulukunnan kuvaileva empirismi on palannut. Konsultit ja tutkijat kyselevät asukkaiden asuin- aluetoiveita ja päättävät – saatujen prosenttilukujen perusteella – mitä asukkaat haluavat. Tuore esimerkki on Helsingin Sanomissa (HS 21.2.2013) julkaistu kolmen tutkijan kirjoitus, jossa väitetään, että ”61 prosenttia [Helsingin seudulla vähintään neljä vuotta asuneista 25–50-vuotiaista suomalaisista] ei haluaisi tiettyihin etnisiin ryhmiin kuuluvia naapurikseen” ja ”viidesnes pääkaupunkiseudun 25–50-vuotiaista asukkaista olisi valmis harkitsemaan muuttoa pois asuinalueeltaan, jos Euroopan ulkopuolelta kotoisin olevien määrä alueella kasvaisi”. Tiedotusvälineet rakastavat suorasukaisia gallupeja ja julkaisevat niitä yhä uudelleen.

Pierre Bourdieu (1990) on osuvasti kutsunut tällaisia mielipidekyselyjä ”tieteen ilman tiedemiestä”. Mielipidekyselyt kyselevät kysymyksiä, joita jokainen kysyy. Ne pohjautuvat ennakkoluuloihin ja kartoittavat yksinkertaisia totuuksia. Ne elvyttävät vanhan ennustajape-

rinteen ja mittaavat vain sitä, mitä kysytään. Bourdieun oppilas Loïc Wacquant (2008) puolestaan arvostele lehtimiehiä ja mediasuuntautuneita intellektuelleja alueiden leimaamisesta ja varoittaa leimaavan kirjoittelun haitallisista seurauksista. Vaikkei alueella olisi ns. huonoa mainetta, jatkuva kirjoittelu alueen ongelmista saa alueen asukkaat ottamaan etäisyyttä kanssa-asujiinsa ja kertomaan gallupeissa haluavansa muuttaa alueelta.

Kritiikki, jonka David Harvey *Social Justice and City*-teoksessa esitti Chicagon koulukuntaa ja taloustieteen maankäytöteorioita kohtaan, puree edelleen mielipidekyselyihin pohjautuviin selvityksiin, jotka olettavat kaupungin olevan markkinapaikka, jossa ihmiset valitsevat vapaasti ”jaloilla äänestäen”. Suositus rakentaa moninaisia ja erilaisia kaupunkialueita hyväksyy hyväosaisten erottautumisen ja jättää huomiotta tilallisen eriarvoisuuden. Tällaista kaupunkikäsitystä ja epäoikeudenmukaisuutta David Harvey vastusti.

KIRJALLISUUS

- Castells, Manuel: *The Urban Question*. London: Edward Arnold, 1977.
- Bourdieu, Pierre: *In Other Words. Essays Towards a Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press, 1990.
- Harvey, David: *Social Justice and the City*. London: Edward Arnold, 1973.
- Harvey, David: *Class monopoly rent and the urban revolution*. *Regional Studies*, 1974.

- Harvey, David: *The urban process under capitalism: A framework for analysis*. *International Journal of Urban and Regional Research*, 1978. [Julkaistu suomeksi *Kaupunkiproessi kapitalismissa: analyysin kehikko*. *Tiede & Edistys* 3/1982]
- Harvey, David: *Spaces of Hope*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 2000.
- Harvey, David: *The Right to the City*. *New Left Review*, 2008.

- Harvey, David: *Rebel Cities*. New York and London: Verso, 2012.
- HS 21.2.2013: Asenteet maahanmuuttajiin muokkaavat metropolia. Vieraskynä. Mari Vaattovaara & Katja Vilkkama & Hanna Dhalmann. Helsingin Sanomat 21.2.2013.
- Mitchell, Don: *The Right to the City*. New York: The Guilford Press, 2003.
- Wacquant Loïc: *Urban Outcasts*. Cambridge: Polity Press, 2008.